

Prakticky od počátků vedle sebe žárové i kostrové pohřbívání, na západě ale převažuje kremace.

Vedle uren a krabic na popel ve větších hrobových stavbách a kolumbáriích jsou nejčastější stély a náhrobní oltáře. Nachází se všude extra muros měst nebo na pohřebištích táborů podél limitu.

Jejich nápisy plní dvě základní funkce: a) sloužily k individualizaci, k odlišení od ostatních hrobů; b) k uchování memoria, paměti zesnulých. Ne ně upomíná hrobový nápis, v první řadě jejich jménem, který je ve většině případů na větší ploše než ostatní text, doplněno o další individuální biografické údaje.

Nejpočetnější skupina latinských napsů. Přes svůj privátní-individuální charakter mají značný pramenný potenciál. Náhrobky jednoduchých lidí jsou především pramenem ke způsobu dávání jmen na různých územích impéria. Navíc obsahují celou řadu profesí a údajů o sociálním statutu zemřelých.

Nejstarší náhrobky uvádí jméno v nominativu většinou spolu se jménem otce bez dalších přídavků (jen u římské šlechty s krátkým odkazem na zastávané úřady).

Později je častější genitiv nebo dativ a od císařství zcela standardně i zkrácená podoba D(is) M(anibus) (duchům zesnulých - Manům) nebo D(is) M(anibus) S(acrum) (věnováno duchům zesnulých). Většinou není tím míněn duch zde pochovaného zemřelého (jen u vazby se jménem v genitivu – božským Manům toho a toho), proto také často stojí DM odděleně, vně nápisové pole.

Dativ přikládá textu dedikativní charakter – proto ke jménu zemřelého přistupuje též jméno „dedikanta“. Většinou jde o osobu příbuznou nebo v jiném vztahu k zemřelému, často dědic/dědicové (heres/heredes): f(aciendum) c(uravit) nebo p(osuit) resp. h(eredes) f(aciendum) c(uraverunt) – dědicové nechali zhotovit.

Hojně se též odkazuje na závěť zesnulého: ex t(estamento) = podle závěti, ex t(estamento) f(ieri) i(ussit) = nechal zhotovit podle závěti.

Časté jsou i přídavné formule: „et memoriae (aeternae)“ = na (věčnou) památku; „quieti aeternae“ = pro věčný klid, odpočinek.

Hojná je i formulace h(ic) s(itus) e(st) resp. s(iti) s(unt) – zde je/jsou pochován(i); ossa hic sepulta sunt = ostatky jsou zde uloženi/přiloženi.

Náhrobky

DMS náhrobní nápis uvozuje, podobě i text zakončují ustálená přání:^{MTL}
v 1.-2. st. po Kr. nejběžněji

S*T*T*L = s(it) t(ibi) t(erra) l(evis) = budiž ti země lehká (na jednom nápise CIL VI 7579: sit ei terra gravis – zařikání toho, kdo by chtěl hrob poškodit).

Na afrických nápisech často doplněno: o(ssa) t(ibi) (nebo tua) b(ene) q(uiescant) – necht' mohou tvé ostatky v klidu odpočívat.

Křesťanské odkazy (kromě výzdoby – hrozny, palmová větev, christogram): přípony ke jménu – např. famulus Dei nebo ancilla Christi (služebník boha, Kristova čeled’); církevní profese (episcopus, pesbyter, diaconus) nebo typicky křesťanská jéna (např. Quodvultdeus = co se líbí bohu). Na konci hojně používají formuli hic (re)quiescit in pace (zde odpočívá v pokoji) nebo jen jednoduše in pace.

Náhrobky

Údaje o věku zemřelých – ne zcela objektivní informace^{MTL} o demografické skladbě (četné doklady zřetelně kratší průměrné délky života).

U vyššího věku je nápadné, že se nejčastěji jedná o čísla zaokrouhlená na 5 nebo 10 (55, 60, 65 atd.) – zjevně přesný věk neznali, jen řádově odhadovali.

Přitom od Augusta legitimní děti římských občanů a od Marca Aurelia všichni římské děti museli být úředně nahlášeni, o čemž se jim vystavovalo potvrzení. Pro „neobčany“ to neplatilo a je pochybné, zda to splňovali i všichni římské občané. A navíc zřejmě tato potvrzení si příliš nehlídali (nemělo konkrétní právní účinky). A navíc i v případě existence potvrzení by museli k tomu mít u sebe i seznam všech konzulů, aby mohli přesně vypočítat věk (což asi málokdo dokázal mít).

Početné jsou případy, kdy u vyššího věku se připsalo „p(lus) m(inus)“ nebo „circiter“ (=zhruba, někdy jako sigla C – ne sto!!).

Četné statistiky náhrobků ukazují, že průměrná délka života v říši se lišila podle krajů a pohybovala se mezi 21 a 46/47 roků.

Na rozdíl od roku se vědělo o dni narození – narozeniny se slavily.

Nelze tedy věřit velmi vysokým údajům na některých náhrobcích: např. jeden občan Mohuče o sobě tvrdil, že mu je 120 a že v 90 počal dceru. Celá řada severoafrických nápisů s údaji o věku přes 100 (nejčastěji 100 a 101, ale též 135). Podobná série v S Itálii, kde se v jednom případě uvádí dokonce 140 let.

Obecně údaj o věku zemřelého na nejstarších nápisech chybí. Později se objevuje den úmrtí: nap. a(n)te d(iem) III eidus Sext(iles) – třetí den před idami měsíce sextilis, tj. 11. srpna. Teprve poté se začíná udávat úplný věk v letech (annorum – AN nebo ANN).

Někdy se k tomu přidávají i měsíce a dny, a v případech tzv. mors immatura (předčasné smrti) i hodiny. Vždy je uvozováno textem qui/ae vixit annis/os (on/ona žil/a ... roků).

Obecně údaj o věku může být doprovázen řadou „profesně specifických“ údajů. Náhrobky vojáků často udávají počet odsloužených roků:

např. CIL XII 6952:

[qui me]r(uit) stip(endia) XLV | [vixit] an(nos) LXX
„který sloužil 45 let a žil 70 let“

U gladiátorů se občas uvádí počet dosažených vítězství:

např. CIL XII, náhrobek gladiátora řečeného Thrák z Nîmes:

cor(onarum) trium | annorum XXV
„tři vítězství, 25 let (žil)“

U vdaných žen někdy délka jejího sňatku, pochopitelně z pohledu muže.

např. CIL VI 8789:

cum qua vixit annos ... (sine ulla querella, discordia)
„se kterou on ... roků žil (bez hádek, nesouladu atd.)“

Na náhrobcích celá řada dalších aspektů lidského života a smrti – často i velmi zvláštní způsoby úmrtí (např. potopení lodi, uštknutí hadem, při loupežném přepadení, přejetí vozem, vražda vlastním otrokem nebo příbuzným).

Texty se často obracejí na kolemjdoucí (hřbitovy se nacházely u cest) s prosbou o krátké zastavení, zamyšlení se nad smrtí, o nepoškozování hrobu: nolei violare (=nepoškozovat!). Velmi často jsou texty krátké epigramy a zcela běžně se o zesnulých mluví v „superlativech“: nejdražší matka, bezpříkladná manželka, nejmilovanější syn. Standardní je i postavení náhrobku již za života nebo při příležitosti úmrtí prvního člena užší rodiny: „vivus fecit“ (=náhrobek nechal postavit za života), „sibi et suis“ (=sobě a svým).

Na republikánských hřbitovech je časté, že ještě žijící se označují V(ivus), zemřelí Θ (původně přeškrtnutý O, označující obitus – zemřelý, později nabývá tvaru řecké théty (θανών – zemřel).

Důležitá byla i péče o místo hrobu (každý se musel starat sám), proto i v textech další odkazy, především na přesné vymezení hrobového místa podle šířky „in fronte pedes XX – in f“ a hloubky „in agro pedes XX – in a“ v stopách (ca 30 cm).

S tím souvisí i přesné pojmenování těch, kteří zde mohli být ještě později uloženi:

např.: sibi et suis libertis libertabusque posterisque eorum

„pro sebe a své jakož i pro propuštěnce a propuštěnkyně a jejich potomky“ (=rodinný hrob).

Velmi častý dodatek „h(oc) m(onumentum) h(eredem) n(on) s(equetur) – H M H N S“ – tento náhrobek nepřechází na dědice.

„hoc monumentum heredem externum non sequitur“ – rodinná hrobka, kde nikdo jiný než rodinní příslušníci

Chudší lidé se také proto sdružovali ve spolcích, aby si tím zajistili ve společných kolumbáriích nebo hřbitovech místo.

**P(ublius) VATIENVS
P(ublīi) F(ilius) QVIREINA
LOCVM DEDIT
LEIBERTEIS
ET LEIBERTABVS
IN FRO(n)te P(edes) XIII
IN AGR(o) P(edes) XIIX**

Publius Vatienus, syn Publiův, z tribue Quirinské, poskytl místo propuštěncům a propuštěnkám. (Hrobové místo měří) na čelní straně 14 stop, na boční straně 18 stop.

Republikánský nápis (ei místo i).

**DIS MANIBVS
FLAMINIAE C(ai) L(ibertae) PRIMAE
VIXIT ANN(os) XLV
EPAPHRODITVS
PATRONVS CONIVG(i)
CARISSIMAE**

CIL VI 17952:

Jméno: Flaminia Prima

Byla propuštěnkyně Caia Epaphrodita, který byl zároveň jejím manželem. Po sňatku propustil manželku, která byla před tím otrokyní – takže oba mají rodové jméno Flaminus. On určitě nemohl být otrok (nemohl by propouštět), ale není zřejmé, jestli byl občan nebo propuštěnec – podle řeckého jména spíš to druhé.

***D(is) *M(anibus)*
 Q(uinti)*SITTI*QVIN
 TILLI*
 Q(uintus)*SITTIVS*FLACCVS
 TRIB(unus)*COH(ortis)*II*VIG(illum)*
 ET*ANICIA*M(arci)*F(ilia)*CAE
 CILIA*FILIO*DVL
 CISSIMO*FECER(erunt)***

CIL XIV 2057

Božským manům Quinta Sittia Quintilla. Quintus Sittius Flaccus, tribun druhé požární kohorty, a Anicia Caecilia, dcera Marca, nechali nejmilovanějšímu synovi (*tento oltář*) zhotovit.

CORNELIA
SP*F*FORTVNA
TA*FLAMINICA
AVGVSTAE*PIA*
VIXIT*ANN*XLV
H*S*E
O*T*B
T*T*L*S

**CORNELIA
SP(uri)*F(ilia)*FORTVNA
TA*FLAMINICA
AVGVSTAE*PIA*
VIXIT*ANN(is)*XLV
H(ic)*S(ita)*E(st)
O(ssa)*T(ibi)*B(ene) [q(uiescant)]
T(ibi)*T(erra)*L(evis)*S(it)**

Cornelia Fortunata, dcera Spuria, flaminica císařovny, zbožně žila 45 let. Zde je pochována. Necht' tvé ostatky odpočívají v pokoji, budiž ti země lehká!

Náhrobek z Mustis/Africa proconsularis, poč. 2. st. po Kr. Cornelia Fortunata byla kněžnou císařského kultu=flaminica Augustae. Jméno Spurius=bastard ukazuje na nejasný a nepřilíš vznešený původ otce.

D*M
SEX*ANTISO
MONTANO
Q*V*A*DVO
BVS*M*II D*X
F*FESTIANVS
ACTOR*B*M

D(is)*M(anibus)
SEX(to)*ANTIS<ti>O
MONTANO
Q(ui)*V(ixit)*A(nnis)*DVO
BVS*M(ensibus)*II D(iebus)*X
F(ecit)*FESTIANVS
ACTOR*B(ene)*M(erenti)

D(is) M(anibus) | Sex(to) Antis<ti>o | Montano | q(ui) v(ixit)
a(nnis) duo|bus m(ensibus) II d(iebus) X | f(ecit) Festianus | actor
b(ene) m(erenti)

Bohům zesnulých. Sextovi Antistiovi (?) Montanovi, který žil dva roky, dva měsíce a deset dnů, nechal správce Festianus po zásluze zhotovit (náhrobek).

Nápis z Tuscula, poč. 3. st. po Kr. zřejmě opatrovník a správce majetku (actor) malého chlapce.

L *LICINIUS
L *F *CLAV *LEPID
NATVS *DOM[O]
VERONA
.....

**L(ucius) LICINIUS
L(ucii) F(ilius) CLAV(dia tribu) LEPID(us)
NATVS DOM[O]
VERONA VET[ER(anus)]
LEG(ionis) [X]V APO[L(inaris) ...]**

**L(ucius) LICINIUS
L(ucii) F(ilius) CLAV(dia tribu) LEPID(us)
NATVS DOM[O]
VERONA VET[ER(anus)]
LEG(ionis) [X]V APO[L(inaris) ...]**

Lucius Licinius Lepidus, syn Lucia, patřící do tribue Claudia, narodil se ve Veroně, je veteránem legie XV Apollinaris... (náhrobek legionáře XV. legie, pocházejícího z Verony).

M*AVREL
ROMANUS
DOM*ANTIOC
VET(era) LEG(ionis) X G(eminae) V(ivus) F(ecit)
SIB(i) ET ATERIAE
SABINAE CONI (ugi)
AN(norum) ET M(arco) AVRELIO
ROMANIANO FIL[i]O
ET AVRELIAE VALERIAE CONVG(i)

**M(arcus) AVREL(ius)
ROMANUS
DOM(o) ANTIOC (hia)
VET(era) LEG(ionis) X G(eminae) V(ivus) F(ecit)
SIB(i) ET ATERIAE
SABINAE CONI (ugi)
AN(norum) ET M(arco) AVRELIO
ROMANIANO FIL[i]O
ET AVRELIAE VALERIAE CONVG(i)**

Marcus Aurelius Romanus, který pocházel z Antiochie, veterán legie X Gemina, nechal ještě za živa postavit pro sebe a svou ženu, Aterii Sabinu, a pro svého syna Marca Aurelia Romaniana a jeho ženu Aurelii Valerii (1. st. po Kr.).

CIL XIII 8283:

M*VAL*CELERINVS
PAPIRIA*ASTIGI
CIVES*AGRIPPINE
VETER*LEG*X*G*P*F
VIVOS*FECIT*SIBI
ET*MARCIAE*PRO
CULAE*VXORI

CIL XIII 8283:

**M(arcus) VAL(erius) CELERINVS
PAPIRIA(tribu) ASTIGI
CIVES AGRIPPINE(nsis)
VETER(anus) LEG(ionis) X G(eminae) P(iae) F(idelis)
VIVOS FECIT SIBI
ET MARCIAE PRO
CULAE VXORI**

Marcus Valerius Celerinus z tribue Papiria, z Astigi, občan Kolína (Colonia Claudia Ara Agrippinensium), veterán X. legie Gemina Pia Fidelis, nechal (tento kámen) vyhotovit ještě za živa pro sebe a svou ženu Marcii Proculu.

Astigi – dn. Écija, provincie Baetica (Andalusie, Španělsko), odkud přišla X. legie v roce 71 po Kr. do Germanie Inferior (Nijmegen).

CIL VI 27743:

DIS MANIBVS
SACRVM **zasvěceno duchům podsvětí**
C. TVLLI TVLLIEA **Gaius Tullius Vitulus**
C. F. L. VITVLI
VIXIT ANN(is) VIII žil 8 roků
VITVLVS PATER **jeho otec Vitulus**
SATVRNINA MATER **jeho matka Saturnina**

Otec a matka mají jen jedno jméno – byli a zůstali otroky. Jejich syn je propuštěnec ženy jménem Tullia, jejíž otec se jmenoval Gaius Tullius. Zkratka C. F. L. je C(ai) F(iliae) L(ibertus). Celé jméno zesnulého je C(aius) Tullius Tulliae C(ai) F(iliae) L(ibertus) Vitulus.

CIL VI 11924:

**D(is) M(anibus) ANTESTIAE GLYCERAE
V(ixit) A(nnos) III M(enses) VIII D(ies) XX
ALIVS POTITVS ET MVNATIA PAVLINA
PATER
FILIAE DVLCISSIMAE**

Antestia Glycera žila 3 roky 8 měsíců 20 dnů.

FILIAE DVLCISSIMAE = dcerušce slad'oučké

Všichni mají 2 jména – propuštěnci. Paulina (matka) dostala svobodu v rodu Munatia. Potitus (otec) dostal svobodu v rodu Alia. Glycera (dcera) dostala svobodu v rodu Antestia.

Small text labels at the bottom of the image, likely providing details about the artifact.

**CLAVD*ALBINAE
TIB*CL*ALBINI
NAVARC*CLAS
GERM*FILIAE
M*POMPEIVS
PRISCIANVS
COIVGI*OPTIMAE**

**CLAVD(iae)*ALBINAE
TIB(erii)*CL(audii)*ALBINI
NAVARC(hi)*CLAS(sis)
GERM(anicae)*FILIAE
M(arcus)*POMPEIVS
PRISCIANVS
CO(n)IVGI*OPTIMAE**

Claudii Albině, dceři Tiberia Claudia Albina, nauarcha germánské flotily, Marcus Pompeius Priscianus (nechal) nejlepší manželce (tento kámen postavit). Pozdní 2. st. po Kr., Romagnieux, JV Francie.

nauarchos – velitel větší válečné lodi

Claudia nese gentilicium po otci, tzn. že zemřela pravděpodobně poté, co otec dosloužil u flotily a při propuštění obdržel občanství, které přecházelo i na potomky.

HORVSPA BEC
P·PRORETA·AI
EXSANDR IN
VS·EXCLASSE
ANN·LX·MILIT
AVII·ANNOS

**HORVS*PABEC
I*F*PRORETA*AL
EXSANDRIN
VS*EX*CLASSE
ANN*LX*MILIT
AVIT*ANNOS**

**HORVS*PABEC|I*F(ilius)*PRORETA*AL|EXSANDRIN|VS*EX*
CLASSE | ANN(orum)*LX*MILIT|AVIT*ANNOS [.....]**

Horus, syn Pabeca, proreta, Alexandrijec, z flotily v 60 letech, sloužil ... roků.

Náhrobek z Kolína n. Rýnem, 1. pol. 1. st. po Kr.

Horus na svém náhrobku nechal své egyptské jméno, přitom při vstupu do flotily obdržel nové latinské jméno.

Proreta stál ve špici lodi a upozorňoval veslaře za ním na mělčiny, překážky apod. a pomáhla jim udržovat kurs lodi.

**BLVSSVS*ATVSIRI*F
NAVTA*AN*LXXV*H*S*E
MENIMANE*BRIGIONIS*F*AN
VXSOR*VIVA*SIBI*FECIT*PRIMVS*F
PARENTIBVS*PRO*PIETATE*POSIT**

**BLVSSVS*ATVSIRI*F(ilius)
NAVTA*AN(norum)*LXXV*H(ic)*S(itus)*E(est)
MENIMANE*BRIGIONIS*F(ilia)*AN(norum)
VXSOR*VIVA*SIBI*FECIT*PRIMVS*F(ilius)
PARENTIBVS*PRO*PIETATE*POS(u)IT**

Blussus, syn Atusira, loďař, 75 let starý, je zde pochován.

Menimane, Brigionis dcera, (bez udání) roku stará, manželka, nechala za života (hrob) pro sebe zhotovit.

Primus syn nechal pro své rodiče z piety (náhrobek) postavit.

Mainz, 1. pol. 1. st. po Kr.

Společenské třídy:

-základní dělení na svobodný nebo otrok. Svobodní se dělí na propuštěnce (nedá se zatajit, viz jméno), cizince (= peregrinus, svobodná osoba cizího původu) a římské občany (zjednodušeně, existuje i mezi nimi dělení dle právního statutu).

- Římské občany lze rozdělit do dalších skupin (které se prolínají a vyvíjejí):

a) Patricijové: jsou všichni občané náležející k nějakému rodu (gens), tj. odvolávající se na nějakého společného předka, jehož jméno nosí a kterého uctívají. Jsou to nejstarší a nejslavnější rody v Římě, např. gens Cornelia (např. Scipionové), gens Aemilia (Aemilius Paullus, Scipio Aemilianus), gens Iulia (Caesar). Každý rod má více větví, rodin (familia), v jejichž čele „stojí otec“ – pater familias, svrchovaně ovládající všechny členy rodiny.

b) **Plebejci**: mají nejasný původ. V nejstarším období nemají žádná práva a zdá se, že tvořili nižší třídu podřízenou patricijům. jejich boj za dosažení rovnoprávnosti začíná v roce 494 př. Kr. odchodem na Aventin – díky tomu získali právo být reprezentováni a zastupováni **tribuny lidu**.

Od 3. st. př. Kr. rozdíly mezi patriciji a plebejci mizí, místo toho nová aristokracie, založená ne na původu, ale na bohatství: **nobilita**. V ní jsou patricijové i plebejci, z těch rodin, jejichž předek někdy zastával úřad s impériem (**cum imperio**). Ten, kdo jako první dosáhne této pocty, se nazývá **homo novus**.

Latinské nápisy vynikajícím pramenem i proto, že téměř všechny úřední, správní nebo vojenské nápisy včetně náhrobků uvádějí kompletní výčty zastávaných povolání. Jde o římskou invenci, stejně tak jako v případě pevně vázaných úředních kariér, Řekové to neměli a ani na nápisech neuváděli. Jsou ojedinělým svědectvím o organizaci a praxi místních i celoříšských samospráv a vojska.

Zpočátku Římané vypisovali kariéru pod podobizny svých předků, které chovali doma a nosívali při pohřebních průvodech. K úředním postům přidávali i popisy nejvýznamnějších činů – vznikla tzv. elogia. Jde o součást široce pojímané péče Římanů o „paměť“. Oficiální galerie s elogiemi – např. Augustus na svém fóru, v Arretii apod.

Cursus honorum

Po jménu na nápisech (včetně tzv. elogií) následuje výčet úřadů (úřad = magistratus). Tento výčet může být přímý – tzn. v časové posloupnosti od prvního úřadu až po poslední (tzv. ordo directus), nebo obrácený – od nejvyššího zastávaného pozpátku – ten je častější. U konzulů zpravidla, u kněžských úřadů často stojí tyto funkce na začátku cursu, a to v obou případech. Zároveň kněžské funkce se často udávají kumulativně, nikoliv v tom chronologickém sledu, jak byly zastávány.

Získání úřadů bylo vázáno na různé podmínky: na zařazení do společenské třídy – senátorský stav (ordo senatorius), jezdecký stav (ordo equester), římský občan, peregrinus, libertus; na dosažení určitého věku. Zásadně se dají rozlišit tři vývojové fáze: republika, císařství, pozdní císařství od Diokletiana.

Tři základní kariéry (cursus honorum): kariéra senátorského stavu, kariéra jezdeckého stavu, cursus inferiorum (nižší kariéra).

Senátorská dráha

Páteří senátorské dráhy zůstávají i po Augustově reformě hlavní republikánské úřady: questura, tribunatus plebis resp. aedilitas, praetura, consulatus. Rozdíl mezi republikou a císařstvím v tom, že za republiky to jsou úředníci senátu s reálnými pravomocemi, po Augustově reformě většinu jejich činností přebrali císařští úředníci (zůstal ale jejich význam jako stupňů senátorské dráhy).

„Titul“ senátora: V C – vir clarissimus, manželky: F C – femina clarissima, po smrti: C M V - clarissimae memoriae vir

Členové senátorského stavu museli mít majetek alespoň 1 milión sesterciů. Členem stavu od narození, členem senátu teprve po úřední dráze, jejich počet Augustem omezen na 600.

1. Quaestura

Může na ní kandidovat člen senátorského stavu starší 25 let, pokud před tím odsloužil 1 – 1 rok v jednom ze čtyř kolegií viginti viri (20 mužů, tzv. vigintiviratus) a v některé legii jako tribunus militum / laticlavus – TR nebo TR M nebo TR MIL nebo TRIB LAT nebo LATICL

Kolegia viginti viri:

- triumviri (jinak IIIviri) capitales – pomocný sbor soudního úředníka ve věcech trestněprávních;
- quattorviri (jinak Iviri) viarum curandarum – dozor nad silnicemi Říma a jejich údržbou;
- decemviri (jinak Xviri) stlitibus iudicandis – „senátní“ soud ve sporech občanských;
- triumviri (jinak IIIviri) auro argento aere flando feriundo (zkráceně triumviri monetales) – dohled nad senátní ražbou mincí

A.A.A.F.F.

Zařazení do těchto kolegií bylo vázáno na původ. Synové patricijů a bývalých konsulů zařazováni k triumviri monetales, potomci ostatních významných rodů k decemviri stlitibus iudicandis, homines novi do prvních dvou kolegií.

Ročně se zvolilo 20 (později 40) quaestorů, část jich sloužila v senátních provinciích a úřadech proconsulů, quaestores urbani byli pomocníci konsulů a většinou se zabývali finančními záležitostmi. Jsou především pokladníky (střeží státní pokladnu, vybírají daně, kontrolují účty) a pomáhají správcům provincií s účetnictvím. Voleni v červenci, nastupují do úřadu 5. prosince.

QVAES AVG(usti) nebo QVAES CAES(aris) nebo QVAES IMP(eratoris) – quaestor pro finanční záležitosti císařského dvora

QVES COS (=Consularis) – pro potřeby konsulů

QVAES VRB(anus) – pro potřeby města (tj. Říma)

QVAES PR(o) PR(aetore) PROV(inciae) – pro potřeby správce provincie

Q nebo QVAES – quaestor

Q A nebo Q AER – quaestor aerarii

Q PR – quaestor provinciae

2. Aedilitas

Významný spíše za republiky, městští úředníci v Římě – dohled nad trhy, péče o zásobování obilím (annona), zastupují městskou policii, organizují veřejné hry a střeží státní archívy. Další úkoly: veřejná morálka, zdravotnictví, doprava, veřejné stavby, dohled nad cenami, dovoz a rozdělení obilí. U patricijů existovala výjimka, že nemuseli zastávat úřad aedila (tribuna lidu ani nemohli), ale přímo z quaestury mohli kandidovat na úřad praetora v 26 letech (plebejci ne!). Po Augustově reformě tyto činnosti přešly na císařské úředníky: praefectus vigilum (veřejná bezpečnost), praefectus annonae (veřejné zásobování). Voleni v červenci, do úřadu nastupují 10. prosince.

AED(ilis) nebo AEDIL(is) CVR(ulis) – aedil patricijského původu

AED P nebo AED PL – aedil plebejského původu

AED P CER(ialis)

3. Tribunatus plebis

Specifický úřad republiky, tribun lidu (původně na obranu zájmů plebejců). Mimořádné pravomoci (nedotknutelný, nelze omezovat jejich činnost, není odvolatelný, nelze je volat k zodpovědnosti, mají právo zakročit proti rozhodnutí jiných úředníků s výjimkou censorů, mohou nechat zatknout a uvěznit úředníky s výjimkou diktátora, svolávají a řídí shromáždění lidu atd.). Mimořádné tribunicia potestas od roku 23 př. Kr. patří výhradně císaři, dalších 9 tribunus plebis mělo za úkol jen uspořádání slavností ludi Augustales. Do úřadu nastupovali 10 prosince, od kterého dne se počítají i roky vlády císařů.

TR P nebo TRIB PL(ebis) – tribunus plebis

TR nebo TRIB – tribunus

TR nebo TRIB POT – tribunicia potestate

4. Praetura

Po vyplnění quaestury a tribunatus/aedilitas, za císařství po dosažení 29 let, se mohl příslušník senátorského stavu ucházet o úřad praetora. V době republiky, od roku 367 př. Kr., soudil praetor na území města občanské spory. Z doby mezi 1. a 2. punskou válkou byli praetoři dva, jeden pro soudní spory občanů – praetor urbanus a jeden pro spory neobčanů – praetor peregrinus (ten za císařství se jmenoval praetor inter cives et peregrinos). Od roku 227 př. Kr., kdy byly vytvořeny provincie Sicilie a Sardinia, byli v čelo nových provincií postaveni též praetoři. Po Sullově reformě bylo praetorů 8, kteří v době vykonávání úřadů byli v Římě a jako místodržící provincií nastoupili až potom – v hodnosti propraetore. Za císařství 18 praetorů + praetorské úřady v civilní správě a u vojska.

Praetoři jsou soudními úředníky, organizují soudní procesy, ochraňují cizince, předsedají soudům. Mohou rovněž velet armádě, svolat senát, komície, navrhovat zákony a spravovat provincie.

P nebo PR nebo PRAET VRB(anus)

P nebo PR nebo PRAET PER(egrinus)

P nebo PR nebo PRAET AER(arius) – po Augustově reformě se stará o státní pokladnu.

Augustus také zřídil soudní dvůr o 100 členech, kteří se jmenovali praetores hastarii – PR HAST(arius)

Pod titulem legatus legionis velel praetorius legii

LEG LEG(ionis) – velitel legie

5. Consulatus

Za republiky nejvyšší úředník státu. Byli vždy dva. Nejdříve dva roky po praeture a po dosažení věku 43 let.

Za císařství ztratili vůdčí pravomoci, zůstali ale nejvyšší příčkou senátorské kariéry. Proto, aby byl zajištěn dostatečný počet vysoko postavených senátorů pro správu říše, byl jejich počet zvýšen na 8, kteří úřad zastávali po dvou ve 4 nundinum-ech. Věková hranice snížena na 33 let, ale senát mohl udělit výjimku, většinou pro členy císařské rodiny. První dvojice konsulů v roce – tzv. consules ordinarii – dávala roku jméno, ostatní se nazývali consules suffecti. Císařové, poté co nastoupili k moci, byli od 1. ledna následujícího roku consul ordinarius, později (někdo častěji, někdo méně) se stávali znovu konsulem, vždy ovšem jako ordinarius.

V době císařství se používala tzv. ornamenta consulares – bylo to něco jako císařské vyznamenání pro osoby, které ještě běžným postupem nedosáhly konsulátu, nebo by jím nemohly být (tak např. vyznamenání vícekrát praefectus praetorio nebo význační jezdci).

C nebo COS nebo NOC (zřídka) nebo CONS (v 3. st. po Kr.).

Řádní konsulové před nástupem do úřadu (tj. před 1. lednem) se nazývali designovaní – COS D(esignatis) nebo COS DES.

Po konsulátu většinou následovalo místodržitelství v jedné či více provinciích nebo konsulární úřady v civilní správě a ve vojsku. Vrcholem senátorské dráhy bylo místodržitelství ve dvou velkých prokonzulárních provinciích (Asia a Africa), „primátorství“ Říma (praefectus Urbi) a druhý konsulát (zpravidla jako ordinarii).

COS nebo CONS ORD – consul ordinarius

COSS – consules

CVR – curator, např. curator aquarum, curator alvei Tiberis et cloacarum

Adlectio inter questores, tribunicios, praetorios, consulares ^{—^{MTL}}
císařské vyznamenání, které umožnilo rychlejší postup v senátorské kariéře (v tom případě často též nazýváno candidatus Augusti) tím, že zkrátilo nutnou dobu mezi dvěma úřady a povýšilo kandidáta na vyšší stupeň bez volby. Pomocí tzv. adlectus inter ... mohl být mezi senátory povýšen i příslušník jezdeckého stavu (časté od 2. st. po Kr.).

ADL - adlectus

Diktátor

Tento úřad (!) se naplňoval do druhé punské války, pak Sulla a caesar. Úředník s mimořádnými pravomocemi, udělenými na dobu 6 měsíců v době výrazných krizí, kdy nahrazoval oba konsuly. Byl jen jeden, jmenoval ho konsul nebo jiný úředník s imperiem, např. praetor. Sulla a Caesar jej využívali již v jiné podobě. Augustus jej odmítl.

DIC nebo DICT - dictatura

Censor

Zpočátku provádí sčítání lidu (census), zjišťují stav majetku a dělí voliče do tribuí a centurií. Vybírají také senátory a zveřejňují jejich seznam (album). Za císařství není, jejich úkoly „přebírá“ císař.

CES nebo CENS – censura (končí Domitianem)

Interrex

Původně po 5 dnech se střídající úředníci v době mezivládí (mohli být jen patricijové). Existuje i za republiky, využívá se v době, kdy např. zemřeli oba konzulové nebo se nepodařilo zvolit nové. I tehdy se volili ze senátorů patricijského původu.

Augustova správní reforma rozdělila správu říše tak, že část^{MTL} vnitřních provincií (většinou kde nebylo významné vojsko) ponechal ve správě senátu. V jejich čele stál proconsul, který se tak jmenoval i v případě, že nebyl bývalým konsulem, ale jen praetorem. K úřadu senátorského místodržitele patřil ještě legatus proconsulis (který mohl být quaestorius, tribunicus nebo praetorius) a quaestor.

V čele „vojenských“ provincií (kromě Mesopotamie, vytvořené za Septimia Severa) stáli do reformy císaře Galliena senátoři s titulem legatus Augusti pro praetore. V provinciích jen s jednou legií byl místodržitel ve statutu praetorius (bývalý praetor, zpravidla těsně před konsulátem), v provinciích, kde byly 2-3 legie, tam místodržitel byl consularis (taková ale i Hispania, kde za císařství jen jedna legie, a Dalmatia, kde od konce 1. st. po Kr. nebyla legie žádná).

LEG AVG PR(o) PR(aetore) PROV(inciae) – místodržitel provincie

Kněžské úřady

Část jich přístupná jen senátorům – především hlavní čtyři kněžská kolegia (quattuor amplissima collegia sacerdotum). Jeden senátor mohl být členem pouze jednoho kněžského sboru:

-Pontifex/pontifices: Nejvyšší kněžský sbor, nejdříve 9, od Caesara 19 členů. Dohled nad dodržováním rituálních předpisů veřejných i privátních kultů, schvalování nových kultů. V čele stojí z vážených občanů doživotně zvolený pontifex maximus. od roku 12 př. Kr. vždy císař. Sídleli na Foru Romanu v budově Regia.

-Augures – věštci.

-XVviri sacris faciundis – ochrana a výklad knih Sibilly.

-VIIviri epulones – uspořádání večeře na počest Jova při ludi plebei.

-Sodalis Augustalis – založil Tiberius roku 14 po Kr. pro pěstování kultu divus Augustus. Mělo 21 členů z nejvznešenějších senátorských rodin.

-Virgo Vestalis – sbor 6 panen ze senátorských rodin, který hlídal Vestin oheň. Vybíral je pontifex maximus z dívek mladších 10 let, které po 30 letech se mohly vrátit do civilu a mohly se i vdát. V jejich čele stála Virgo Vestalis Maxima.

AP·CLAVDIVS
C·F·CAECVS
CENSOR·COS·II·DICTATOR·INTERREX·III
PRA·II·AED·CVR·II·Q·TRIBVNVS·MILITVM·III

AP(pius)·CLAVDIVS
 C(aii)·F(ilius)·CAECVS
 CENSOR·CO(n)S(ul)·II·DICTATOR·INTERREX·III
 PRA(etor)·II·AED(ilis)·CVR(ulis)·II·Q(uaestor)·TRIBVNVS·MILITV
 M·III·Com

plura oppida de Samnitibus cepit;
 Sabinorum et Tuscorum exerci
 tum fudit; pacem fieri cum Pyrrho rege prohibuit. In censura viam
 Appiam stravit et aquam in
 urbem adduxit. Aedem Bellonae fecit.

Čestný nápis (elogium) k poctě Appia Claudia Caeca, zvaného Censorius (po něm Via Appia). Text po výčtu úřadů: „Mnoho měst dobyl na Samnitech; rozprášil vojsko Sabinů a Etrusků; překazil uzavření míru s králem Pyrrhem. Za své censury dal vystavět silnici Appiovu a zavést vodu do Města. Dal zbudovat chrám Bellony.“.

Appius Claudius Caecus byl censorem v roce 312 př. Kr. Jeho nejvýznamnější funkcí byla censura (i když nejčestnější je konzulát), proto na prvním místě (dále cursus honorum v sestupné řadě). Nápis v Arezzu a v Římě. Ukazuje typickou kariéru senátora ze starého patricijského rodu, proto byl kurulským aedilem.

TI·PLAVTIO·M·F·ANI
SILVANO·AELIANO
PONTIF·SODALI·AVG
IIIVIR·A·A·A·F·F·Q·TI·CAESARIS
LEGAT·LEG·V IN·GERMANIA
PR·VRB·LEGAT·ET·COMITI·CLAVD
CAESARIS·IN·BRITANNIA·CONSVLI
PROCOS·ASIAE·LEGAT·PRO·PRAET·MOESIAE

.....

**TI(berio)·PLAVTIO·M(arci)·F(ilio)·ANI(ensi)
 SILVANO·AELIANO
 PONTIF(ici)·SODALI·AVG(ustali)
 IIIVIR(o)·A(ere)·A(rgento)·A(uro)·F(lando)·F(eriundo)·Q(quaestori)·TI(berii)·CAESARIS
 LEGAT(o)·LEG(ionis)·V IN·GERMANIA
 PR(aetori)·VRB(ano)·LEGAT(o)·ET·COMITI·CLAVD(i)
 CAESARIS·IN·BRITANNIA·CONSVLI
 PROCO(n)S(uli)·ASIAE·LEGAT(o)·PRO·PRAET(ore)·MOESIAE**

.....

Památník rodiny Plautiů u dnešního Tivoli (1. st. po Kr.). Čestný nápis, kde Plautius Silvanus uveden plným jménem včetně filiace a udání tribue, jmenován v dativu. Na začátku porušen chronologický sled – na prvním místě kněžské funkce (pontifex a sodalis Augustalis) – a pak ve vzrůstajícím pořadí: vigintivirát, pak přeskočil vojenský tribunát (ačkoli byl později vynikající vojevůdce) a stal se quaestorem za Tiberia, poté velitelem V. legie a praetorem, za Claudia v roce 43/44 po Kr. členem štábu císaře (legatus et comes) v Británii a poté konsulem (v roce 45). Vynechal aedilsko-tribunský stupeň (to mohli jen patricijové). Pak pověřen správou provincie Asia (senátní, consularis), asi v letech 55-56. V letech 60-67 správce provincie Moesia (císařská, vojensky důležitá).

Kariéra příslušníku jezdeckého stavu

Jezdecký stav (quites): jsou to původně ti, kdo dostali od státu „státního koně“, tj. sumu k nákupu koně pro službu v jezdecktvu (na nápisech často uvedeno EQ P = equo publico). Od 2. st. př. Kr. jsou to ti, kteří byli vybráni censory, protože byli morálně bezúhonní a měli majetek v hodnotě nejméně 400.000 sesterciů. Patří k nim bohatí vlastníci půdy, obchodníci, právníci, výběrčí daní. Nemohou se stát senátory, protože těm zákon z roku 218 př. Kr. zakazuje zabývat se obchodem.

Většinu státní správy, důstojnictva armády svěřila Augustova reforma pro vyvážení senátorského stavu členům jezdeckého stavu. Příslušnost ke stavu zůstával závislý na majetku, pokud ji nedaroval císař za úřední nebo vojenské zásluhy. Jezdecká kariéra stejně jako senátorská byla pevně vázaná a byla rozdělena na dvě hlavní části: 1) vojenskou službu a procuratury a další hospodářské a správní úřady.

Od 2. st. jezdcům náležel titul: V E – vir egregius; po smrti: E M V – egregiae memoriae vir. Pro vysoké úředníky ca od M. Aurelia V P – vir perfectissimus; pro nejvýše postaveného praefectus praetorio: V EM – vir eminentissimus.

Tres militiae

Mladý jezdec začínal svou dráhu v některé provinciální vojenské jednotce, kde musel sloužit ve třech kategoriích po sobě. Ještě před tím někteří sloužili u některého konzula, praetora nebo místodržitele jako tzv. praefectus fabrum.

Militia prima: vojenská služba pak začala velitelstvím pomocné jednotky o 500 pěších – praefectus cohortis (quingenariae).

Militia secunda: funkce tribuna v některé legii: tribunus militum (angusticlavius) legionis. Rovnocenné bylo též velitelství pomocné jednotky o 1000 pěších – praefectus cohortis (miliariae).

Militia tertia: velitelství pomocné jednotky jezdecké o 500 mužích: praefectus alae (quingenariae), někdy praefectus equitum.

Militia quarta: v první třetině 2. st. po Kr. se vytvořil ještě čtvrtý stupeň vojenské dráhy pro mimořádně schopné. Jezdec v něm velel pomocné jezdecké jednotce o 1000 mužích – praefectus alae miliariae. Těch bylo málo, proto to byla spíš odměna umožňující rychlejší následující kariérní růst.

Voj. kariéra začala kolem 18-20 let věku a zpravidla končila kolem 40, kdy mohl jezdec získat první procuraturu (sexagenarius). Ti praefecti equitum, kteří byli vyznamenáni postupem do quarta militia, mohli nejnižší příčku procuratur přeskočit a rovnou se stát centenarius.

Jezdecká vojenská důstojnická dráha byla přístupná i těm, kteří se do ordo equester dostali na konci municipální dráhy. Takoví jezdci většinou absolvovali jen dvě militia, zpravidla jako tribunus militum.

Celá složitá říšská a císařská správa byla založena na systému procuratur. Jeho hlavními větvemi jsou:

- a) správa osobního majetku císaře (procurator patrimonii, procurator rationis privatae);**
- b) vedoucí císařských úřadů a nejdůležitějších finančních úřadů;**
- c) vedoucí nejrůznějších úřadů sídlících v Římě;**
- d) administrace říšských financí v císařských a senátorských provinciích (v senátorských po boku senátorského quaestora) – např. procurator provinciae Britanniae, Germaniae Superioris;**
- e) místodržitel procuratorských provincií;**
- f) vedoucí finančních a správních úřadů mimo Řím;**
- g) velitelé flotil - praefectus classis Misensis, Ravennatis, Ponticae, Augustae Alexandrinae a praefecti provinciálních flotil (Pannonia, Moesia, Germania, Britannia, Syria).**
- h) v Egyptě, kde senátor nesměl zastávat úřad, velitel tam umístěné legie – praefectus legionis a velitelé tří nových, Septimiem Severem vytvořených legií – legio I, II, III Parthica.**

Za Augusta bylo 23 procuratur, jejich počet do doby Philippa Araba se zvýšil na 180. Od Domitiana se procuratury dělily podle výše ročních odměn do následujících skupin:

- sexagenarius LX: 60 tisíc sesterciů;**
- centenarius C: 100 tisíc sesterciů;**
- ducenarii CC: 200 tisíc sesterciů.**

Od M. Aurelia/Septimia Severa pro vedoucí ústředních císařských úřadů vytvořen stupeň trecenarius CCC: 300 tisíc sesterciů.

Z příslušníků ducenarii a později trecenarii byly vybírány osoby pro největší praefectury

- praefectus vigilum: velitel sedmi požárních kohort v Římě;**
- praefectus annonae: dozorce zásobování Říma obilím a jeho distribuce;**
- praefectus Aegypti: místokrál Egypta;**
- praefectus praetorio: velitel praetoriánské gardy v Římě.**

1. **Sexagenarii LX:**

**auditor praefecti Aegypti, procuratoris provinciae Belgicae atd.
advocatus fisci Galliae Narbonensis, in Asia, in Phrygia
praefectus classis Alexandrinae
procurator provinciae Corsicae, Cypri atd.
subpraefectus annonae urbis
subpraefectus ludi**

2. **Centenarii C:**

**praefectus classis Germanicae, Britannicae, Ponticae atd.
praefectus vehiculorum
procurator aquarum, marmorum, operum publicorum atd.
procurator provinciae Arabiae, Cretae, Iudaeae, Moesiae
superioris atd.
subpraefectus vigilum**

3. **Ducenarii CC:**

a bibliothecis

ab epistulis Latinis/Graecis

advocatus fisci

corrector Aegypti

praefectus classis praetoriae Misensis, Ravennatis

procurator ludi magni

procurator operum publicorum

procurator provinciae Britanniae, Dalmatiae, Syriae, Thraciae

4. **Trecenarii CCC:**

a rationibus

ab epistulis Latinis

a libellis

Municipální úředníci

Města – 2 rozdílné právní statuty: coloniae a municipia

Colonia – autonomní společenství římských nebo latinských občanů – coloniae civium Romanorum. „Sesterské“ město vzniklé „z těla“ Říma na ager Romanus nebo ager publicus. Zakládaly se vždy na základě zákona – lex coloniae. Za císařství vznikaly především usazením (deductio) veteránů. Od středního císařství jako „odměnu“ mohla statut coloniae získat i municipia.

Municipia – od kolonie se liší jen odlišným vývojem před získáním statutu města. Municipia byla původně na Římu nezávislá, cizí města nebo městské státy. Dostala se pak pod římskou nadvládu a v průběhu vývoje (v závislosti na významu, zásluhách obyvatel apod.) jejich obyvatelé obdrželi římské občanství (jednotlivě nebo kolektivně, postupně nebo najednou plné občanství). V císařství o jejich „založení“ rozhodoval císař.

V úřední struktuře colonií a municipií nejsou větší rozdíly, jejich magistráty zachovaly tradiční strukturu republikánského Říma – lidový sněm, rada, volení úředníci. Obyvatelstvo bylo zařazeno do curií a tvořilo lidový sněm.

Městská rada (po vzoru senátu) – ordo decurionum, členové rady – decuriones. Počet členů rady bylo proměnlivé a bylo stanoveno zakládací listinou či zákonem.

V čele města (po vzoru konzulů) 2 „starostové“ – duumviri iure dicundo (někde quattorviri iure dicundo). Spravují město a mají omezené soudní pravomoci.

Pod duumviri stojí 2-2 aedilové a quaestori.

Vrcholem municipální dráhy byl úřad duumvir iure dicundo quinquennalis. Ti (po vzoru censorů) jednou za 5 let sestavovali seznam členů městské rady – tzv. album decurionum.

Municipální samosprávy provincií se volně sdružovaly do provinciálního sněmu – concilium provinciae. Jeho nejdůležitějším úkolem byla péče o císařský kult v provincii. Na místě provinciální svatyně císařského kultu, kde stál oltář ara Augusti provinciae, obětoval každoročně volený nejvyšší kněz kultu – sacerdos provinciae nebo sacerdos arae Augusti provinciae.

Stále součástí na nápisech jsou:

Jméno:

-IMP(erator) – je to vrchní velitel vojska vybavený imperiem. Od Augusta má charakter praenomen, trvale se používá od Vespasiana a nahradil tak princeps, původní označení císaře.

Poprvé trvale tento titul nosil Caesar. Za císařství tak bylo možné označit jen císaře, kteréh imperátorem „provolávali“ (tzv. salutatio) každoročně. za jeho jménem se tak objevuje zkratka IMP a číslo – např. IMP XI, tzn. že získal salutatio imperatoria po jedenácté.

-CAES(ar) – původní cognomen rodu Iulia, které nosili C. I. Caesar i Augustus a členové jeho rodiny. Později je oficiálním praenomenem císaře, ve spojení IMP CAES je „definicí“ císařského majestátu.

-Filiatio – odkaz na zemřelého (mezi státní bohy zařazeného – divus) předchůdce. Může odkazovat i na více předchůdců, i na adoptivní nebo pokrevní příbuzné.

-AVG(ustus) – jako čestný titul obdržel v roce 27 př. Kr. Octavianus, po něm jej jako cognomen nosili všichni nástupci. Zároveň vyjadřuje nejvyšší moc nositele.

-Vlastní jméno císaře – často odlišné od civilního jména, vsune se mezi Caesar a Augustus.

Od Konstantina Velikého se IMP CAES často nahrazuje D(ominus) N(oster).

-Čestná jména – PIVS – zbožný, FELIX – šťastný, INVICTVS – neporazitelný, MAXIMVS – největší, OPTIMVS – nejlepší, DEVS ET DOMINVS – Bůh a Pán. Častá jsou čestná jména podle vítězství ve válkách: AIDABENICVS – vítěz nad Asýrií, ARABICVS – vítěz nad Arábií, ARMENIACVS, BRITANNICVS, DACICVS, GERMANICVS, MEDICVS, PARTHICVS, SARMATICVS

Císařské tituly

-Pontifex maximus: P M, PONT MAX, PONTIF. Od Augusta jím jsou všichni císařové.

-Tribunicia potestas: POT TR, TRIB P. Roku 23 př. Kr. obdržel Augustus doživotně+ veškeré pravomoci tribuna lidu, který zahrnul do své titulatury a každým rokem jej obnovoval. Symbol státní moci, obnovený každý rok 10. prosince. Číslo za TRIB POT tudíž udává rok vlády císaře.

-IMP(erator) s číslem odkazuje na vojenské vítězství, po kterém císař měl nárok na triumf.

-CO(n)S(ul) – počet konzulátů císaře.

-P(ater) P(atriae) – otec vlasti. Od Augusta všichni císařové s výjimkou Tiberia.

IMP·CAES
VESPA SIANI·F·
PONT·MAX·TR
COS·VIII·DESIC

**IMP(erator) CAES[ar divi]
VESPASIANI F(ilius) [DOMITIANVS
AVG(ustus)]
PONT(ifex) MAX(imus) TR[ib(unitia)
pot(estate) imp(erator) II]
CO(a)S(ul) VIII DESIG[nat(us) VIII p(ater)
p(atriciae)]**

Domitianus (14. září 81 – 18. září 96)

Imperator Caesar Domitianus Augustus

TRIB POT I do 10. prosince 82.

Imperátorem po II v roce 82.

Konsulem po VIII v roce 82 po IX v roce 83.

Fragment stavebního nápisu z roku 82.

**PRO SALVTE IMPP
L SEPT SEVERI ET M AV
REL ANTONINI AVGG**

.....

**PRO SALVTE IMPP(eratorum)
L(ucii) Sept(imii) Severi et M(arci) AU
REL(ii) Antonini AVGG(ustorum)
[[ET P(ublili) SEPT(imii) GETAE CAES(aris)]]**

**Pro slávu císařů Lucia Septimia Severa a Marca Aurelia Antonina
(=Caracalla) a caesara Publia Septimia Gety.**